

فرهنگ ازدواج

در بستر ارزش‌های اسلامی

دکتر غلامعلی افروز

به صورت زوج آفریده می‌شوند. با تأملی در گستره هستی به نیکی و زیبایی در می‌یابیم که جز ذات اقدس خداوندی که احد است و صمد، لم یلد است و لم یولد و همتا و کفوی برای او متصور نیست، خالق هستی بخش همه پدیده‌های هستی را بر پایه زوجیت آفریده است: "سبحان الذی خلق الازواج کلها ممّا تثبت الارض و من انفسهم و ممّا لا تعلمون." ^۱ منزه است خدایی که همه پدیده‌های هستی را جفت آفریده است، چه از نباتات و حیوانات و چه از نفوس بشر و دیگر مخلوقات که شما از آن آگاه نیستید.

سنگ را که می‌شکافیم، همه ذرات و اتم‌هایش به نسبت مساوی مثبت است و منفی. همه گیاهان و حیوانات را که می‌نگریم، به یک نسبت مطلوب و برابر نور و ماده هستند.

اگر به هر چه در زمین، آسمان و دریاست به دیده بصیرت بنگریم، اصل زوجیت را در جای جای زمین، در دل کوه‌ها و اعماق دریاها و اقیانوس‌ها و در قلمرو ستاره‌ها و پهنة آسمان‌ها با نهایت خضوع می‌پذیریم. ^۲

اصل زوجیت در هستی، پرشکوه‌ترین نشانه توحید، حکمت و آیت بقا و کمال خلقت و مایه

ازدواج یک نیاز فطری

نظام خلقت الهی بر زوجیت همه پدیده‌ها و ازدواج به هنگام همه پسرها و دخترها استوار است. به همین دلیل است که همه مخلوقات الهی

تفکر و اندیشه بشر است.^۳

خالق صورتگر، خلقت انسان، این اشرف مخلوقات را در هیأتی از مؤنث و مذکر، دختر و پسر، زن و مرد، در حیات قبل از تولد و به هنگام تشکیل نطفه و فرسایند ترکیب پیچیده و شگفت‌انگیز اسپرم و تخمک در رحم مادر، تصویر و مقدر می‌فرماید: "هو الَّذی یصوّر کم فی الارحام کیف یشاء لاله الا هو العزیز الحکیم."^۴ "اوست خدایی که شاکله شما را در رحم مادران، هرگونه اراده کند (مؤنث یا مذکر) تصویر می‌نماید. خدایی جز ذات یکتانست و خدا به همه کار توانا و به همه چیز داناست." خداوند انسان را در نیکوترین هیأت می‌آفریند.^۵

خداوند حکیم پدیده‌های هستی را به گونه‌ای نظم بخشیده که ادامه حیات نباتات، حیوانات و انسان‌ها از طریق بارداری ماده‌ها، آن هم به اندازه معین و جنسیت متوازن و مشخص میسور و مقدور باشد. "الله یعلم ما تحمل کلّ انثی و ما تیغض الارحام و ماتزاد و کلّ شیء عنده بمقدار."^۶ "تنها خدا می‌داند که بار حمل آبستنان عالم چیست و در رحم‌ها چه می‌گذرد و مقدار و میزان هر چیز در علم ازلی خداوند معین است."^۷

آن‌گاه که خداوند تقدیر نماید از روی لطف و رحمت فرزندی به والدین هبه^۷ کند، به صلاح خویش و از روی حکمت به برخی دختر عنایت می‌کند، به جمعی پسر و به گروهی نیز هم دختر و هم پسر. عده قلیلی از همسران نیز از فرزند بی‌نصیب مانده، مسؤولیتی از این بابت (حسن تربیت) متوجه آنان نخواهد بود.

خداوند منان در سوره شورا می‌فرماید: "لله ملک السموات و الارض یخلق ما یشاء یهب لمن یشاء اناثاً و یهب لمن یشاء الذکور. او یزوجهم ذکراً و اناثاً و یجعل من یشاء هقیماً انه علیم"

قدیر.^۸ مالک همه هستی، زمین و آسمان‌ها خداست. هر چه بخواهد می‌آفریند و به هر که خواهد فرزند دختر و به هر که خواهد فرزند پسر هبه می‌کند و یا هم دختر و هم پسر عطا می‌کند و هر که را خواهد نازاگرداند که او دانا و تواناست.^۹ به سخن دیگر، خداوند منان تعیین جنسیت همه موالید و نوزادان انسان را بر وفق حکمت و تقدیر خود استوار نموده است و به همین دلیل بر اساس گزارش‌های آماری کشورهای مختلف از سال‌های دور تا کنون، به رغم بسیاری از تدابیر و تلاش‌های جمعی از خانواده‌ها و زن‌ها و شوهرها در فرهنگ‌های گوناگون برای دختردار شدن و یا پسر دار شدن، در مجموع حدود نیمی از همه موالید جوامع در شرق و غرب جهان دختر و نیمی دیگر پسر بوده است.^۹

همه زوج‌ها، زن‌ها و شوهرها می‌توانند همواره ضمن دعا و نیایش به درگاه خداوند منان و طلب فرزندی سالم و صالح، از او بخواهند که به آنان دختر یا پسر عطا کند، اما نیک می‌دانند که خدای علیم و قدیر آگاه به نهان و آشکار و دانا به گذشته و حال و فرجام ماست و از روی حکمت خویش تدبیر ما را با تقدیر خود رقم می‌زند.

همان‌گونه که در نوشتارهای پیشین اشاره شد، به هنگام تشکیل نطفه پس از آن که ذرات میلیونی اسپرم و اوول به حرکت در می‌آیند، فقط و فقط حسب اراده الهی و تقدیر خالقانه دو کروموزم XX و یا دو کروموزم XY در کنار هم قرار می‌گیرند و با ترکیب خود جنسیت نوزاد را مشخص می‌کنند. مردان صاحب دو کروموزم جنسی به صورت XY و زنان دارای دو کروموزم جنسی XX هستند. اگر در به حرکت آمدن ذرات میلیونی کروموزم‌ها، کروموزم X آقا با کروموزم X خانم ترکیب شود، نطفه فرزند دختر منعقد می‌شود و اگر کروموزم Y

آقا با یکی از دو کروموزم X خانم جفت شود، نطفهٔ فرزند پسر در رحم مادر تشکیل می‌گردد.

توضیح نکتهٔ فوق و تأکید بر آن از این جهت است که خانم و آقا (زن و شوهر) هیچ کدام نقشی در این که جنین پسر شود یا دختر، ندارند. لیکن باید توجه داشت که نهایتاً جنین زمانی دختر می‌شود که از دو کروموزم X و Y شوهر، کروموزم X با یکی از دو کروموزم X و X زن ترکیب شود و همین طور زمانی جنین پسر می‌شود که کروموزم تعیین کنندهٔ شوهر، یعنی Y با یکی از دو کروموزم زن که هر دو X است جفت شود.

بدین ترتیب برچسب‌های زن دخترزا و یا زن پسرزا باطل و بی‌اساس است و هرگز شایسته نیست به دلیل عدم اطلاع، جهالت و خرافه‌پرستی بعضی از آقایان و یا مادرشوهرها، عروس خانم، به علت تولد یک یا چند فرزند دختر، خدای ناکرده سرزنش و تحقیر شود و یا این که او را ناجوانمردانه مورد کم‌مهری قرار داده، یا طرد کنند. آن‌گاه که خالق متعال فرزند دختر یا پسری به زن و شوهری عنایت می‌کند، در حقیقت آنان را دارای قابلیت همسری و بالطبع مادری و پدری می‌داند. به همین دلیل است که باید آیین همسرپروری، مادرپروری و پدرپروری در اندیشه‌های تربیتی والدین به عنوان یکی از اصول مسلم تربیت فرزند ملحوظ شود.

آری، اصل زوجیت در فلسفهٔ خلقت، در آیین تربیت و در حیات دنیا و آخرت باید مورد توجه قرار گیرد. چرا که اصل زوجیت نه تنها در آفرینش پدیده‌های هستی، فرایند تولد انسان‌ها (دخترها و پسرها) و بقای نسل و حیات اجتماعی به زیبایی قابل درک است، بلکه خالق زوج آفرین، در کنار هم قرار گرفتن انسان‌ها به صورت زوج را از جمله

نشانه‌های قیامت، تحول در هستی و تجربهٔ حیات جاویدان بیان می‌فرماید: "وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ." "و آن هنگام که هر کس با زوج خود همراه گردد." پروردگار مهربان از جمله آیات و نشانه‌های توحید و حقانیت خود را زوج آفرینی پدیده‌های هستی و آفرینش به حق، عادلانه و برابر دخترها و پسرها برای همسری و زوجیت بیان می‌دارد. در این معنا در قرآن کریم، سورهٔ روم، آیهٔ ۲۱ می‌خوانیم: "وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَبِرُونَ." "از نشانه‌های او این که همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میانتان مودت و رحمت قرار داد. در این نشانه‌هایی است برای انسان‌های اهل تفکر و اندیشه."

در واقع زوجیت معنایی از سیر کمال‌یابی انسان است و به یقین فردی که قابلیت‌ها و کفایت‌های لازم را برای ازدواج می‌یابد و از ازدواج امتناع می‌کند و یا به بهانه‌های مختلف، عمداً ازدواج را به تأخیر می‌اندازد، به تدریج دنیایی از نگرانی، اضطراب، اندیشه‌های وسواسی، بدبینی و ناآرامی‌های درون را در زندگی تجربه می‌کند و همان‌گونه که پیش‌تر گفته شد هدف از ازدواج رسیدن به آرامش روان، راحت جان و آسایش فکر و خیال است. قرآن کریم این امر مهم را در چندین آیه بیان می‌دارد: "هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا." "او خدایی است که همهٔ شما را از یک فرد آفرید و همسرش را نیز از جنس او قرارداد تا در کنارش آرام گیرد."

یاد خدا، اندیشیدن در مورد عظمت پروردگار، تفکر دربارهٔ فلسفهٔ خلقت، تسبیح ذات حق و شکرگزاری در برابر همهٔ نعمت‌ها، موجب آرامش

تربیت و شکوفایی وجود انسان می‌باشد. به دیگر سخن، فلسفه خلقت و زوج آفرینی، انگیزه بعثت و غایت تربیت انسان و نیز هدف ازدواج، همسو و هم جهت هستند. در این نگرش ازدواج با نیت و انگیزه رسیدن به ساحل آرامش، فراهم شدن بستر شکفتن وجود و نیل به کمال انجام می‌پذیرد.

جان است و سکینه قلب.^{۱۲} خداوند ازدواج را نیز برای آرامش انسان در تکاپوی حیات و هم گام شدن با همسری همدل و همرازی همراه در نیمودن طریق مستقیم و صراط جادوان قرار داد. از همین منظر، هدف غایی ازدواج رسیدن به آرامش روان، اعتلای وجود و نیل به فلاح است؛ و دعوت به فلاح، هدف و انگیزه بعثت انبیای الهی و غایت

پی‌نوشت‌ها:

۱- سوره یس، آیه ۳۶

۲- و هو الذی مد الارض و جعل فیها رواسی و انهاراً و من کل الثمرات جعل فیها زوجین اثنین یغشی اللیل و النهار ان فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون. (سوره رعد، آیه ۳) اوست خدایی که بساط زمین را بگسترده و در آن کوه‌ها برافراشت و نهرها جاری ساخت و از درختان هر گونه میوه پدید آورد و در زمین همه چیز را جفت بیافرید. شب تار را به روز روشن پیوشانید. همانا در این امور متفکران را دلایل روشنی بر قدرت خداوند است.

۳- اولم یروا الی الارض کم انتبتا فیها من کل زوج کریم. (سوره شعرا، آیه ۷) آیا به دیده بصیرت به گستره زمین نمی‌نگرید که خداوند انواع گوناگون نباتات را زوج آفریده است.

۴- سوره آل عمران، آیه ۶

۵- لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم. (سوره تین، آیه ۴) آری، خداوند منان خلقت انسان را در زیباترین هیأت تصویر می‌نماید. اما این که بعضاً کودکی معلول به دنیا می‌آید علتش را باید در عوامل ژنتیکی، اختلالات کروموزومی، بیماری‌های دوران بارداری، شرایط نامطلوب زمان تولد و عوامل محیطی پس از تولد جست‌وجو کرد. انسان امروز نسبت به برخی از علل معلولیت‌ها آگاه است و نسبت به برخی دیگر باید با انجام پژوهش‌های مستمر آگاهی یابد.

۶- سوره رعد، آیه ۸

۷- "هبه" در یک معنا آمیزه‌ای از امانت و هدیه است و فرزند امانتی هدیه‌وار و هدیه‌ای امانت‌گونه است. آن‌گاه که زن و شوهر در خود احساس کفایت فرزندآوری می‌کنند با کسب آمادگی‌های لازم و دعا و نیایش به درگاه خداوند منان طلب فرزند می‌نمایند. حق تعالی از زبان بندگان ناب خود می‌فرماید: "ربنا هب لنا من ازواجنا و ذریاتنا قره اعین." پروردگارا، ما را از همسرمان و نسلمان فرزندی عطا (هبه) فرما که روشنی چشم ما باشد. (سوره فرقان، آیه ۷۴)

۸- سوره شورا، آیات ۴۹ و ۵۰.

۹- برخی از تحقیقات انجام شده در این ارتباط حاکی از این است که از هر ده هزار نفر نوزادی که پای به عرصه وجود می‌گذارند، ۵۰۰۱ نفر پسر و ۴۹۹۹ نفر دختر می‌باشد. با این تأکید که آسیب‌پذیری نوزادان پسر در دوران اولیه رشد و تحول و بعدها در عرصه‌های اجتماعی، در میدان‌های کار و جنگ، به همین نسبت، در کل جوامع بیش‌تر است.

۱۰- سوره تکویر، آیه ۷. ۱۱- سوره اعراف، آیه ۱۸۹. ۱۲- الا بذکر الله تطمئن القلوب.